2-bosqich 1-semestr.
5-mavzu:Nosiriddin Rabg‘uziyning “Qissasi Rabg‘uziy” asari

Adabiyot

Abdukadirova M. M.

Nosiruddin Rabg'uziy hayoti va ijodi

1. Nosiruddin Rabg'uziy hayoti va ijodi.
2. ''Qisasi Rabg'uziy'' asari haqida.
3. Asarning badiiy xususiyatlari.
4. Rabg'uziy asarlarining tarbiyaviy ahamiyati.

www.arxiv.uz

Adabiyot tarixiga nazar

- 1) VI – VII asrlar mobaynida O`rta Osiyoning arablar tomonidan zabt etilishi va islom dinining qabul qilinishi.

  Ushbu asrlar bo`yicha umumturkiy adabiyot degan atama mavjud. Bu davrlarda turkiylar yagona, mushtarak etnik qatlam sifatida yashadilar.

- 2) XI – XII asrlarda Sharqiy Turkiston, Yettisuv, Shosh, Farg`ona, Afg`oniston, Shimoliy Eron, Xorazm yerlarini o`z tasarufiga olgan juda katta maydonda turkiy qabilalar birikuvidan tashkil topgan Qoraxoniylar saltanati hukmronligi. Qoraxoniylar davrida Mahmud Koshg'ariyning "Devonu lug'otit turk", Yusuf Xos Hojibning "Qutadg'u bilig", Ahmad Yugnakiyning "Hibat ul-haqoyiq" asarlari yaratildi.
- 3) XIII- XIV asrlar O`rta Osiyo mo`g`ul bosqinchilari asoratiga tushib qoldi. 1220-yilning yozigacha O`rta Osiyoning asosiy qismi mo`g`ullar tasarufiga o`tdi.

Nosiruddin Rabg`uziy

- O`zi haqida kamtarlik bilan "…bu kitobni tuzgan, toat yo`lida tizgan, ma'siyat yobonin kezgan, oz ozuqlug`, ko`p yozuqlug` Rabot o`g`uzining qozisi Burhon o`g`li Nosiruddin…"

Iste'dodli tarjimon
Taniqli tarixchi
Yetuk shoir
Rabg`uziy
"Qissasi Rebg`uziy" asari muallifi
Olim

RABG'UZIY HAYOTI.

- Mumtoz turkiy adabiyot tarixida aloxida mavqega ega bo'lgan adib Rabg'uziy haqida ma'lumot kam. Uning asl ismi Nosiriddin bo'lib Xorazimning Raboti O'g'uz degan joyida tug'ilgan. Rabg'uziy ''Qisasi Rabg'uziy'' asarining muqaddimsida otasi Burxoniddin O'g'uz Rabotining qozisi bo'lganligini aytib o'tadi.

www.arxiv.uz

Rabg‘uziy turkiy yozma adabiyot tarixida alohida mavqe qozongan adibdir.

Uning asl ismi Nosiruddin bo‘lib, Xorazmning Raboti O‘g‘uz degan joyida tug‘ilgan.

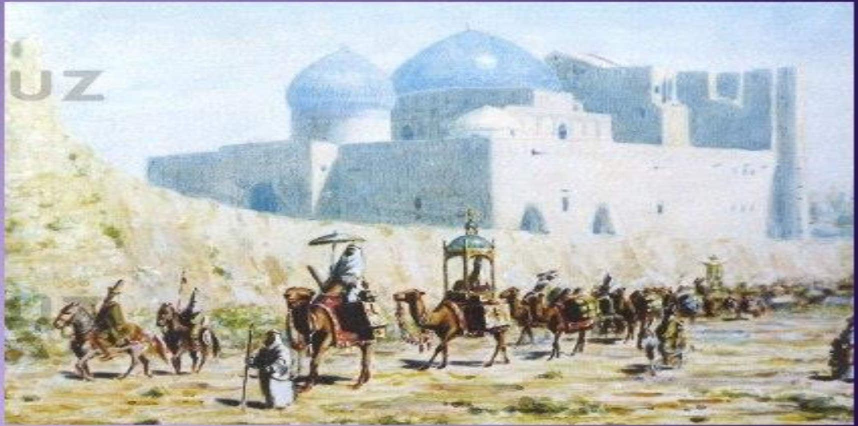

ARXIV.UZ

«Qisasi Rabg'uziy» o'zbek nasrining eng qadimiy namunalaridan biridir.

Unda XIII asr oxiri XIV asr boshlarida o'zbek adabiyotining bir qator o'ziga xos xususiyatlari juda yorqin namoyon bo'lgan.

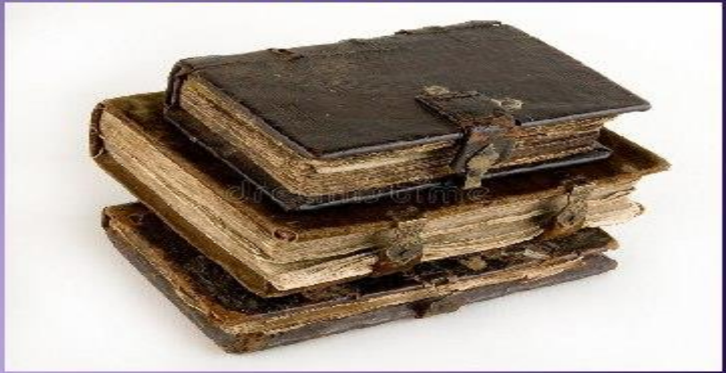

ARXIV.UZ

«Qisasi Rabg‘uziy» asari haqida

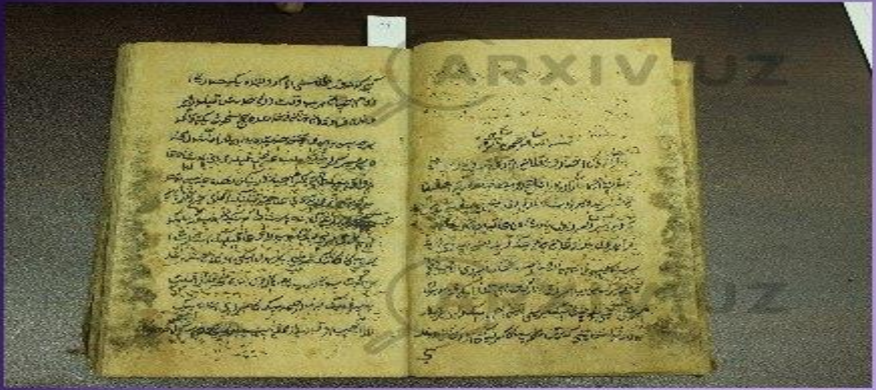

Rabg‘uziyning asari turkiy xalqlar orasida keng tarqalgan. U payg‘ambarlar haqidagi qissalardan iborat.

ARXIV.UZ

ARXIV.UZ

Qissalar asosini tarixiy voqealar tashkil etadi.

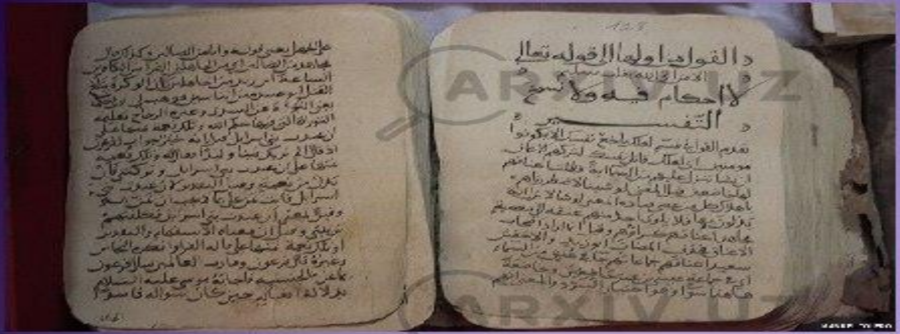

Ular o‘z ildizlari bilan «Qur’on» va «Hadis»larga, tarixiy manbalarga, xalq og‘zaki

Ammo ular birinchi navbatda Rabg‘uziy badiiy tafakkurining mevalaridir.

Rabg‘uziy hikoyatlarining asosini ko‘pincha real hayotiy voqea-hodisalar tashkil etadi.
Buning uchun mifologik, afsonaviy-xayoliy yoki hayotiy mantiq taqozo etadigan bayon uslubi tanlangan.

“Qissasi Rabg`uziy” asarida to`rt toifa mavjud

Payg`ambarlar	Payg`ambar darajasiga ko`tarilgan shaxslar	Tarixiy shaxslar	Mifologik qahramonlar
Sulaymon	Iskandar	Qobil	Izroil
Dovud	Namrud	Hobil	Jabroil
Lut			Shaytoni lain
Ayyub			Munkar
Yunus			Nakir
Shis			
Nuh			

Rabg`uziyning ushbu asari
Pok insoniy axloqning badnafslik, hirs-u hasad, qonxo`rlik lar ustidan g`alabasi tasviri
Qadimgi sharq qissa va afsonalarini qayta ishlaganligi
Manzarali lavhalar
Jonli tasvirlar
pishiqlik
His-hayajon va kechinmalarga boyligi
Kerakli o`rinlarda she'riy parchalar qo`llanganligi
E'tiqod va i'monga sodiqlik

ASAR QAHRAMONLARI.
Nuh
Iso
Muso
Yoqut
Dovud
www.arxiv.uz

Luqmon va uning hojasi
Nuh qissasi
Uzum hikoyati
Rabg'uziyning hikoyatlari
Sulaymon
Ilon va qarlug'och
Namrud
www.arxiv.uz

“Uzum” hikoyati

Qisasi Rabg‘uziy

(Asardan parchalar)

“Uzum hikoyati”

Hikoyat kelturubdurlarki, shaytoni mal’un uzumni urug‘ini o‘g‘irladi. Hech vajh bila topolmadilar. Hamma hayvonlardan so‘rdilar. Hech qaysisi bilmadi, oxiri shaytonni tuttilar.

Shayton aydi: «Uzumg‘a uch marta suv quymoqni manga bersangiz, topib beray», – dedi. Nuh alayhissalom qabul qildilar. Uzumni urug’ini topib berdilar.

ARXIV.UZ

Yilon va qarlug‘och hikoyati

zamondin bu zamong‘acha yilon topsa baqani yer, bo‘lmasa tuproq yer. Yilon bildiki, Qarlug‘och odam farzandiga yaxshilik qildi. Oru manga bo‘lishdi deb, yilon Qarlug‘ochg‘a dushman bo‘ldi deb, yilon

«Nuh to‘foni qissasi»ga ishlangan miniatyura

ARXIV.UZ

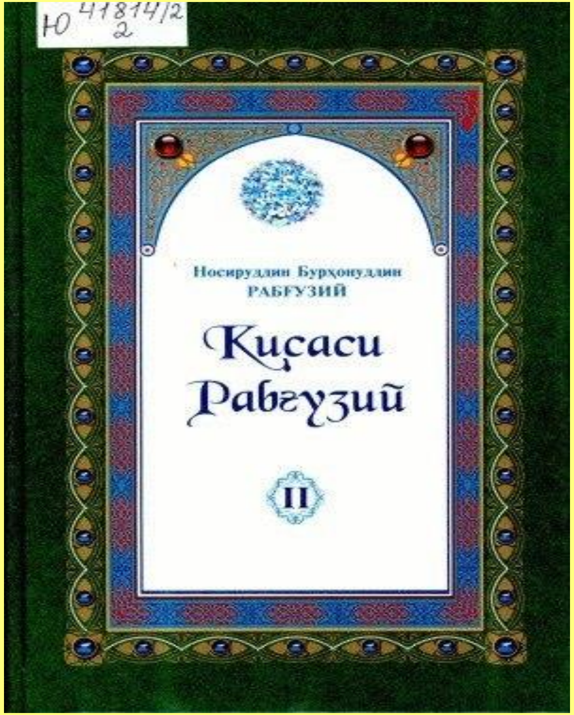

“Ilon va qarlug’och” hikoyati

ASARNING BADIIY XUSUSIYATLARI.
Qissa- epik janrga mansub. Unda muayyan voqea hodisalarning izchil tasviri ularda ishtirok etuvchilarning o'ziga xos xususiyatlarini aks ettirish yetakchilik qiladi. Qissalar hajmiga ko'ra ancha yirik bo'ladi. Qissalarda bir necha sujet yo'nalishlari bo'lishi mumkin.

Ko'rinib turganidek, Rabg'uziy nasrda nihoyatda sodda, lo'nda, tushunarli va ta'sirchan ifodalarni topa olgan.

Shuning uchun ham bu asar asrlar davomida qo'ldan tushmay kelgan.

ARXIV.UZ

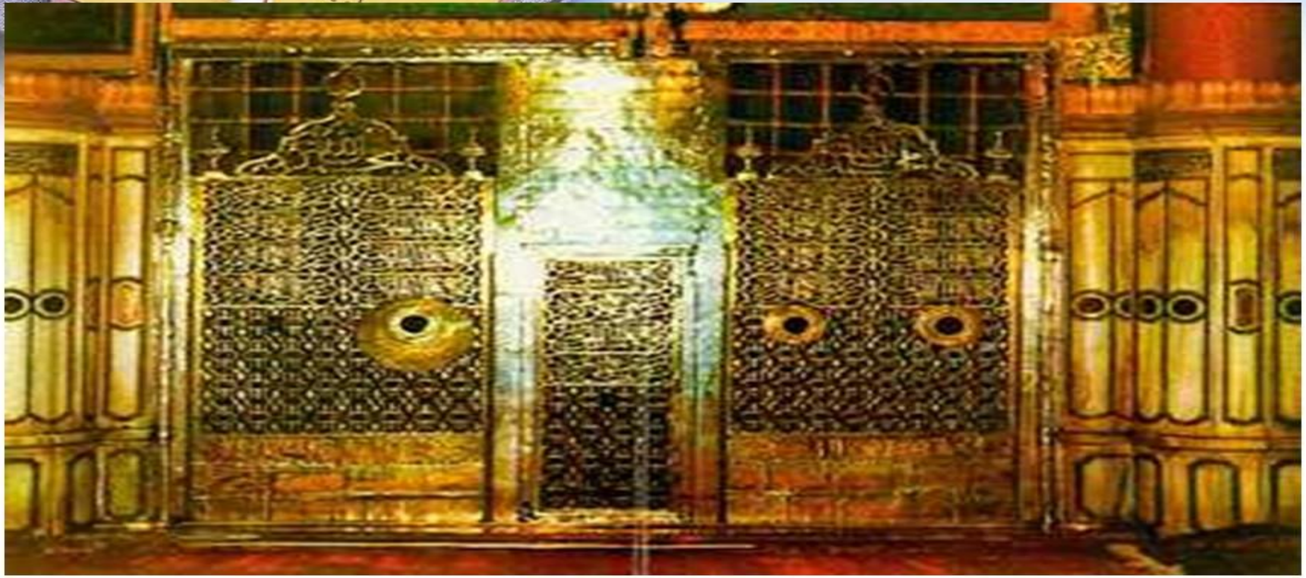

Муҳаммад пайғамбар қабрининг олтин дарвозаси

ASARNING TARBIYAVIY AHAMIYATI.

- Qissasi Rabg'uziy turk badiy nasrining ilk namunalaridan biri sifatida adabiyotimizda o'ziga xos o'ringa ega. Unda adib Rabg'uziyning yuksak badiy mahorati nomoyon bo'ladi. Qisasi Rabg'uziy o'zining ma'rifiy-tarbiyaviy hamda badiiy- estetik ahamiyati bilan hozirgi avlodlar ma'naviy komoloti uchun ham qadrlidir.

www.arxiv.uz

SAVOLLAR.
Rabg'uziydagi ilk g'azal namunasi.
Taxallus asarning qaysi qismida qo'yilgan.
G'azallar qaysi vaznda yozilgan.
www.arxiv.uz

Mustahkamlash uchun savol va topshiriqlar.

1. Rabg‘uziy hayoti va ijodi haqida ma’lumot bering.
2. «Qisasi Rabg‘uziy» qanday asar? Asarning yaratilishiga ta’sir ko‘rsatgan manbalar haqida nima deya olasiz?
3. Asarning xalq orasida keng tarqalishiga qaysi omillar sabab bo‘lgan?
4. Rabg‘uziy hikoyatlarining asosini ko‘pincha real hayotiy voqealar tashkil etadi deyish mumkin. Buni siz qanday izohlagan bo‘lar edingiz?
5. «Luqmon va uning xojasi» hikoyatida qaysi ma’naviy muammo haqida bahs yuritiladi?
6. «Uzum hikoyati»ning asosiy g‘oyaviy xususiyati nimada? Unda ayrim narsalarning paydo bo‘lishi qanday asoslangan?
7. «Yilon va Qarlug‘och» hikoyatidagi asosiy ziddiyat nimada? Bu ziddiyat qanday hal qilingan?
8. Hikoyatlar tilida qanday o‘ziga xosliklar e’tiborni tortadi? Ularda lug‘aviy, so‘z shakli va uslubiga ko‘ra qanday farqlar mavjud?
9. «Sulaymonning qarinchg‘a bilan so‘zlashgani» hikoyatini qismlarga ajrating. Har bir qismga sarlavhalar toping.

Uyga vazifa.

1.Hikoyatlardan oʻqib kelish va gapirib berish.

2.Asardagi qahramonlarga tavsif berish.